ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра туризму

Тема лекції № 7.

Міжнародний туризм в XX столітті

з дисципліни

“Історія туризму”
для студентів IV курсу факультету туризму
спеціальності “Туризм”

Програму розробив:
к.г.н, доцент Худоба В.В.
Викладач Четирбук О.Р.

Затверджено на засіданні
кафедри туризму
Протокол №__
від 20__ р.

Зав. кафедрою, професор_____ І.М.Волошин

Львів – 20__

ПЛАН

1. Стан і передумови розвитку міжнародного туризму в першій половині XX століття
2. Розвиток готельного і ресторанного бізнесу в першій половині XX століття
3. Міжнародний туризм в післявоєнний час
4. Значення міжнародних туристських організацій для розвитку міжнародної співпраці в галузі туризму.

Стан і передумови розвитку міжнародного туризму в першій половині XX століття

Одним з найважливіших моментів для розвитку туризму в XX ст. є швидкий розвиток традиційних для туризму видів транспорту. Проте перша половина XX ст. стала не найсприятливішим часом для розвитку міжнародного туризму. Перша світова війна створила несприятливе соціально-політичне і геополітичне тло для реалізації програм міжнародного туризму.

Разом з тим у ці часи відбувались процеси, які об'єктивно сприяли міжнародній співпраці. Так, проблеми військового часу змушували вдосконалювати залізничний і автомобільний транспорт, крім того, для перевезення людей почали використовувати авіацію. Світова економічна криза 30-х років негативно вплинула на розвиток світової транспортної системи, різко скоротивши пасажирські перевезення.

Розширенню географії міжнародних подорожей сприяло будівництво Суецького і Панамського каналів, переобладнання водного транспорту пароплавами. Вдосконалювалися морські пасажирські судна. Швидкий розвиток судноплавства супроводжувався збільшенням кількості туристів.

Динаміку цього процесу підтверджують і статистичні дані: наприкінці дев'ятнадцятого століття з США щорічно виїжджали приблизно 80 тисяч осіб, в 1906 р. - приблизно 200 тисяч осіб, а в 1914 р. - 280 тисяч осіб.

Конкуренція змушувала судновласників постійно покращувати умови проживання на кораблі, розширювати набір послуг, що надавали подорожуючим. Більш вигідними стали каюти, пасажирам гарантували якісне харчування, прекрасне обслуговування, багато розваг. Усе це перетворювало кораблі у висококомфортабельні готелі на воді. Будівництво морських пасажирських суден йшло по шляху створення величезних лайнерів. Так, в 1907 р. збудували трансатлантичний лайнер Сиріус, Лузітанія, Мавританія масою по 30 тисяч тонн і швидкістю 26 вузлів на годину. В 1912 р. на воду опустили сумновідомий Титанік, що став найбільшим кораблем того часу. Його маса складала 52 тисяч тонн. Подорож на таких комфортабельних кораблях була досить швидкою, вони долали Атлантичний океан за один тиждень. Пізніше регулярні рейси почав здійснювати лайнер Квін Мері.

Але тим не менше в першій половині двадцятого століття відбуваються зміни в уподобаннях пасажирів щодо вибору транспорту для здійснення трансатлантичних подорожей. Якщо до 40-х років пасажири переважно користалися послугами водного транспорту, на якому їм пропонували комфортабельні каюти, різні розваги і вишукана кухня, то з середини століття фактор часу набуває більш важливого значення і поступово усе більш популярними стають авіаперельоти з Америки в Європу і у зворотньому напрямі.

Тривала історія розвитку авіаційного транспорту на початок двадцятого століття закінчується створенням вигідних багатомісних літаків, які починають використовуватися для повітряних перевезень пасажирів. Регулярні повітряні маршрути вперше з'явились у Німеччині. Це був маршрут Берлін-Лейпціг-Веймар, а компанія перевізник пізніше стала називатися Люфтганза. Швидкість і комфорт зробили авіаподорожі провідним видом транспорту в туристських перевезеннях.

В цілому, початок двадцятого століття позначився розвитком принципово нових видів транспорту, які виявилися більш потрібними і вигідними для індустрії туризму. Зокрема, це автомобілі. Автобус, що з'явився ще у дев'ятнадцятому столітті, до 1915 р. став доступним і поширеним громадським транспортом у багатьох містах світу. Стали виготовляти туристські автобуси великої місткості - до 50 чоловік з дизельними і бензиновими двигунами потужністю від 200 кінських сил і більше. З'явились і фірми-гіганти, які перейшли до виробництва висококомфортабельних пасажирських і туристських автобусів.

Поряд з автобусами туристи стали використовувати автомобілі. З цього часу можна говорити про появу нового виду туризму - автомобільного, який, у свою чергу, сприяв розвитку мережі доріг і системи придорожних точок швидкого харчування. Автотуристи породили багато новинок, нововведень на дорогах світу.

В 20-і роки з'явились перші туристські майданчики, які пізніше перетворились на традиційні мотелі. Початок автотуризму відносимо на 1916 р., коли у США починає працювати служба з прокату автомобілів братів Саундерів. Через два роки почала діяти одна з найбільших сучасних фірм з прокату автомобілів Герц.

Отже, в першій половині двадцятого століття, не дивлячись на певні труднощі, розгортаються транспортні системи, різко зростає довжина залізниць, послідовно розвивається повітряний транспорт, вдосконалюється парк автомобільного транспорту, що позитивно впливає на розвиток міжнародного туризму.

Розвиток готельного і ресторанного бізнесу. Поява нових видів транспорту змінювала природу готельної індустрії. Розвиток залізниць призвів до створення системи харчування на вокзалах, а також привокзальних готелів. В Канаді залізниця Канадіан Пасифік надала своїм пасажирам можливість зупинятися в готелях, збудованих при залізничних станціях. Аналогічним чином розвиток повітряного транспорту став причиною будівництва мережі готелів поблизу аеропортів.

З того часу як туристи стали освоювати автомобільний транспорт, готельний бізнес став підлаштовуватися під потреби автотуристів. На автомобільних шляхах стали виникати готелі для автомобілістів - мотелі. Перший мотель збудував в 1925 р. архітектор Артур Гайнеман у штаті Каліфорнія, у невеличкому містечку поблизу Лос-Анджелеса. Мотель Гайнеман спроектував таким чином, що гості могли

під'їжджати до дверей замовлених бунгало чи до гаражу поблизу бунгало. Весь ансамбль з сорока будиночків був стилізований під іспанську католицьку місію. Старовинного вигляду йому надавали біла колонада і куполи. Мотель Гайнемана заклав початок будівництва мотелів на усіх основних автошляхах світу.

Розвиток автомобільного транспорту призвів до появи системи придорожніх пунктів харчування. В 1927 р. Дж. Віллард Марріотт (1900-1985) відкрив свою першу придорожню закусочну, у якій проїжджі обслуговувались, не виходячи з машини. Такі заклади отримали назву драйв-ін. Ця система з часом стала невід'ємною частиною американського способу життя, а її об'єкти - одним з улюблених місць спілкування.

В умовах посилення конкуренції власники готелів усе більшу увагу звертають на задоволення потреб клієнтів. З'являються багаточисельні новинки, які роблять перебування в готелях більш комфортним. Значну роль у цьому відіграв Елсворт Статлер (1863-1928), йому належить ідея створення недорогих готелів нового типу.

З цього часу починає розвиватися нова концепція у будівництві готелів, що базується на наданні клієнтам максимальних вигод. Це були готелі, де у кожному готелі були не лише загальне дзеркало, жарівки над ліжком, окрема ванна кімната, але і телефон. Вигоди в номерах поєднувалися з високим сервісом обслуговування. Статлер ввів уніформу для готельного персоналу, саме йому належить висловлювання Клієнт завжди правий.

Розвиток готельного бізнесу вимагало об'єднання зусиль і з початку двадцятого століття в Європі відбувається процес створення різних професійних об'єднань: Спілка власників готелів у Парижі, Міжнародний союз власників готелів. Останній був створений в 1906 р. і до його складу увійшли представники низки країн Європи, Азії і Америки.

В цілому потрібно зазначити, що система гостинності досить швидко реагувала на змінні умови ринку. Під час спаду ділової активності в 30-і роки багато підприємців перейшли на нові види обслуговування відвідувачів. Так, невеликий ресторан Дельмоніко став спеціалізуватися на приготуванні сніданків і обідів для фірм. Він також обслуговував різні заходи - від обідів до весільних церемоній.

Особливе значення в ресторанному і готельному бізнесі мало створення готельних і ресторанних ланцюгів. Ланцюгами в готельному чи ресторанному бізнесі називають групу підприємств, які здійснюють колективний бізнес і перебувають під безпосереднім керівництвом керівника головного підприємства.

Один з найстаріших готельних ланцюгів - Хілтон, який був створений в 1927 р. Конрадом Хілтоном. До сьогоднішнього часу Хілтон є гігантською корпорацією зі штаб-квартирою у Беверлі Хілз в Каліфорнії і складається з кількох ланцюгів, що мають власні стандарти обслуговування.

Друга велика готельна мережа у світі - Холідей Інн - була створена в 1952 р. Кемонсом Вілсоном. Створювались ланцюги і в ресторанному бізнесі. Це знамениті сьогодні Макдоналдс, Бургер Кінг, Піца Хат та інші. Історія компанії Піца Хат наприклад почалась влітку 1958 р., коли два студенти коледжу Дан і Франк Карней з штату Канзас відкрили перший ресторан з такою назвою. До 1971 р. Піца Хат стала найбільшим у світі ресторанним ланцюгом за кількістю ресторанів, і по обсягу продаж. З 1977 р. новим власником ланцюга стала компанія Пепсіко.

Саме у цей час з’являється нова система господарювання - франчайзинг, яка набула широкого поширення в індустрії гостинності. Франчайзинг є формою оренди, коли той, хто купує у фірми ліцензію, підписує контракт на самостійне управління частиною її власності у відповідності з умовами, обумовленими власником ліцензії. При цьому компанія, зберігаючи за собою ліцензію, користується певними правами, наприклад правом використовувати торгову марку, технологію, методики, систему резервування, відпрацьовані маркетингові процедури, систему скидок.

Ця система почала використовуватися в готельній індустрії ще у 1907 р., коли Ріц Девелопмент компані купила в нью-йоркської фірми право називатися Ріц-Карлтон. В цілому створення ланцюгів і поява нових форм господарювання відкривало перед туристським бізнесом нові можливості і дозволяло просувати на світовому ринку більш високі стандарти обслуговування.

В першій половині двадцятого століття значно роширився географічний простір іноземного туризму. Поціновувачів старовини, світової художньої культури чекали Греція і Італія. Франція пропонувала широкий спектр світських розваг, у тому числі відвідування театрів і музеїв. Ця країна також приваблювала прихильників пляжного відпочинку. Гірськими подорожами славилася Швейцарія.

Більшою популярністю став користуватися бальнеологічний туризм. Мандрівники відправлялись на курорти з лікувальними водами в Австро-Угорщині, Швейцарії, Чехії і Німеччині. З’явився і новий вид подорожей - хіч-хайтінг або автостоп. Вперше про такий вид переміщення по маршруту написала американська газета Нейшн в 1923 р.

Англія, яка була лідером туризму другої половини дев’ятнадцятого століття, поступається лідерством іншим країнам. Уряд цієї країни в 1932 р. створив окремий митний союз Британської імперії, що призвело до обмеження міжнародного туристського обміну. Пальма першості з туристських відвідувань перейшла до Швейцарії. Другою за кількістю туристських прибуттів стала Австрія. Ще в 1928 р. Швейцарію відвідало 2,5 млн туристів, в Австрії побувало 1,9 млн туристів. Австрійські курорти приваблювали європейських і американських туристів поєднанням лікувального клімату і пам’яток культури. Далі йшли Франція і Італія. Ці країни мали не лише сприятливий клімат, морські курорти, але й багаті історико-культурні туристські ресурси.

Неспокійна політична ситуація в Європі серйозно впливала на географію міжнародного туризму. Окремі країни втратили свою туристську привабливість.

Індустрія туризму і гостинності розвивалася і досить гостро постало питання про формування системи професійної освіти з метою підготовки спеціалістів для роботи у цій галузі. Ініціатором створення навчальних закладів такого виду виступила Швейарія, яка гостро відчувала нестачу професіоналів у системі гостинності через наплив іноземних туристів. В 1893 р. в Лозанні відкрилась перша школа з підготовки спеціалістів в галузі гостинності - Школа готельного менеджменту, заснована власником готелю Жаком Шіммі.

До початку двадцятого століття кількість подібних шкіл невпинно зростала, вони розширяють межі освітніх програм, включаючи спеціалізацію, пов’язану з подорожами і туризмом. Ці дві програми Менеджмент гостинності і Менеджмент

туризму стають провідними в галузі професійної освіти. Частіше всього вони входили в рамки інших освітніх програм: з лінгвістики, географії, ділового адміністрування, соціології, зорієнтованих на потреби туристського обслуговування. У Франції і Англії наприклад наприкінці дев'ятнадцятого століття з'являються перші курси перекладачів.

Швейцарські навчальні заклади, що готували спеціалістів для роботи в сфері готельного і туристського менеджменту, до сьогодні вважаються кращими у світі. Інші країни також формували національні системи професійної освіти. Напочатку двадцятого століття існували програми з готельного і туристичного менеджменту в інших країнах. Перша університетська програма з гостинності відкрилася в США при університеті Корнелл в 1922 р. У той же час в Великобританії розпочали підготовку поварів і офіціантів. В 30-і роки в Австралійському університеті відкрили першу спеціальну туристську кафедру.

Формування системи професійної освіти у сфері гостинності відбулось лише після Другої світової війни, коли почали створювати навчальні і науково-дослідні міжнародні і національні організації і заклади. Початок цьому процесу поклали в 1951 р., коли в Монако під патронатом королівської родини створили Міжнародну академію туризму.

Закінчення Другої світової війни поклало початок новому етапу в розвитку міжнародного туризму. Формується потужна індустрія туризму з власними інститутами, виробництвом туристського продукту, методами організації і управління. Досягнення в галузі транспорту і засобів комунікації в другій половині двадцятого століття позитивно вплинули на розвиток туризму.

Автомобільний бум, що супроводжувався здешевленням легкового транспорту, зробив його популярним засобом пересування. Кількість автотуристів невпинно зростала. Сьогодні приблизно 80% міжнародних перевезень здійснюється за допомогою автомобілів. Найбільш масовим туристським транспортом залишається автобус, на який припадає 75% загальної кількості автомобільних перевезень. Комфортабельні туристські автобуси активно використовують на коротких і середніх маршрутах.

Відповідно до статистики, в Західній Європі найбільш привабливим для мандрівників залишається залізничний транспорт. Йому віддають перевагу 38% туристів. Популярність цього виду транспорту зросла після відкриття регулярного сполучення під Ла-Маншем, а також у зв'язку з розвитком мережі швидкісних залізниць у Європі. Потяги залишаються основним видом транспорту для таких країн як Латинська Америка, Азія, Африка і Австралія.

В другій половині двадцятого століття для подорожей і екскурсій стали широко використовувати авіалайнери, швидкість і дальність маршрутів яких постійно зростають. В 1958 р. на лініях з'явились комфортабельні авіалайнери, що дозволили значно скоротити час трансконтинентальних і трансатлантичних польотів. Ділові люди і туристи переключилися на цей вид транспорта. До кінця двадцятого століття авіаційний транспорт перетворився на потужну індустрію, розгорнуту по всьому світу.

Авіатранспорт не лише зробив значний внесок в розвиток нових туристських напрямів, використання літаків для перевезення пасажирів дозволило збільшити

дальність подорожей. Попит на міжнародні авіаперевезення сконцентрований переважно в Північній Америці, Європі і Японії, а також в окремих регіонах Азії. Міжнародне авіасполучення між цими регіонами складає 75% від загальносвітового потоку авіапасажирів. За прогнозами, темпи зростання авіаподорожей будуть складати приблизно 5% з 2000 до 2013 р., не дивлячись на те, що перед багатьма країнами постала проблема зношеності парку авіаційної техніки.

Якщо середня тривалість експлуатації пасажирських літаків у світі складає 23 роки, то в південноамериканському регіоні літаки експлуатуються в середньому 29 років. Меншим є строк експлуатації літаків - приблизно 18 років - в Південно-Східній Азії і в Західній Європі.

Регулювання міжнародних авіаперевезень здійснюють дві найбільші організації: ICAO і IATA. Міжнародна організація цивільної авіації ICAO створена у 1944 р. в Чікаго шляхом підписання 52 країнами Конвенції з проблем міжнародної цивільної авіації. Сьогодні в організацію входять 180 країн. Діяльність цієї організації проходить під наглядом і патронатом ООН.

З 1945 р. на світовій арені діє Всесвітня асоціація повітряного транспорту IATA, що виникла ще у 1919 р. з метою впорядкування міжнародного комерційного авіаційного сполучення, для введення єдиних правил і процедур встановлення погоджених тарифів на міжнародні пасажирські авіаперевезення. Діють також інші міжнародні і національні організації, що регулюють цивільні авіаперевезення. В міжнародному туризмі стали активно використовувати авіаційний чартер, у відповідності до якого туристські фірми стали укладати угоди на оренду (фрахт) літака чи його частини на регулярних рейсах, що призвело до здешевлення турів.

Розвиток готельного бізнесу. Одним з головних напрямів туристської діяльності є вирішення питань, пов’язаних з тимчасовим розміщенням туристів. Сьогодні діє розгалужена мережа найрізноманітніших готелів на будь-який смак. В столиці Нідерландів туриста чекає найвищий у світі готель на воді. Цей комфортабельний п’ятиповерховий корабель планує між причалами Амстердама і створює повну ілюзію морської подорожі. Прекрасний вигляд з вікна відкривається з номерів найвищого у світі 73-поверхового готелю, розташованого у Сингапурі. А з вікна, а вірніше ілюмінатора, підводного готелю, що розташований на дні Перської затоки в Бахрейні, турист може побачити морське дно і тих, хто там живе. Цей готель складають 6 корпусів, з’єднаних між собою переходами. Потрапити всередину можна в спеціальних прозорих ліфтах, які опускають поціновувачів екзотики в море. Ті, хто любить незвичайні відчуття, можуть скористатися послугами невеликого готелю в Порт-оф-Спейн, столиці республіки Тринідад і Тобаго, який висить на скалі над обривом і зайти у нього можна лише через дах.

Сучасні туристи можуть вибирати готелі і в залежності від бюджету. Найдорожчим у світі вважався номер люкс (приблизно 6 тисяч доларів за добу), розташований в головному корпусі готелю Фермонт у Сан-Франциско. Цей готель, що збудували ще у 1927 р., має не лише розкішні інтер’єри, комфортабельні номери і прекрасний сервіс. Кожному клієнту тут надають можливість цілодобово користуватися послугами покоївки, дворецького і водія. Багатоманітність готелів пов’язана з культурно-історичними, національними особливостями і відмінностями в критеріях оцінки якості обслуговування у різних державах, що здійснюють

туристську діяльність. Саме тому для вигоди туристів і мандрівників була введена система класифікації готелів, серед яких найпоширенішою є система зірок, що застосовується у Франції, в Австрії, Угорщині, Єгипті, Китаї і низці інших країн, що беруть участь в міжнародному туристському обміні.

Пожвавлення економіки в післявоєнні роки призвело до зростання мобільності населення, що, у свою чергу, стало причиною трансформації готельної справи з індустрії малих приватних підприємств у сучасну індустрію з різноманітними способами ведення і управління. Прикладом концентрації виробництва в індустрії гостинності є виникнення готельних ланцюгів. В організаційній структурі управління готелями у світовій готельній індустрії з 50-х років утвердились дві основні моделі організації готельної справи.

Перша модель - мережа готелів Ріц - отримала назву за іменем засновника швейцарського підприємця Цезара Ріца. Головний нахил в таких готелях роблять на європейські традиції вишуканості і аристократизму. Сьогодні в Західній Європі ця модель переживає певну кризу. За останні 25 років зі світового ринку готельних послуг зійшло приблизно 2 мільйона готельних номерів в стилі палас.

Друга модель - мережа готелів Холідей Інн - створена, як вже відзначалося, американським підприємцем Вілсоном. В 1952 р. цей бізнесмен, зупинившись під час поїздки з родиною в готелі, на своє незадоволення, змушений був сплачувати за два номери: один - для себе з дружиною, а інший - для дітей. Вілсон вирішив збудувати готель, в якому мандрівник міг би відпочивати зі всією родиною за помірну плату. Через те, що в перші повоєнні роки проблема економії була актуальною для багатьох американців, популярність його готелів була високою, бо вони пропонували комфорт за розумну ціну і в них не було тої пишності, яка вирізняла інтер'єри фешенебельних готелів. В цій моделі нахил робиться на більшу гнучкість у задоволенні потреб клієнта і стандартизацію вимог не залежно від того, в якій країні розташований готель. Ця мережа сьогодні контролює більше 50% готельних номерів у світі.

Для захисту професійних інтересів працівників готельної індустрії в низці країн створили національні готельні асоціації, які в свою чергу є учасниками Міжнародної готельної асоціації, що є провідною організацією готельної індустрії. МГА виникла в 1946 р. в Лондоні з ініціативи швейцарського товариства власників готелів шляхом злиття Міжнародної асоціації готельних працівників і Міжнародного готельного союзу. Важливим вкладом МГА в розвиток міжнародного туризму стало ухвалення в 1981 р. Міжнародних готельних правил, що визначили принципи взаємовідносин клієнта і готельної адміністрації. Вони не втратили своєї актуальності і до сьогодні. За даними МГА, у світі нараховується більше 380 тисяч готелів, найбільша їх кількість розташована в Європі і Північній Америці (70%). Більша частина готельних ланцюгів у світі належить американцям. Серед них можна назвати Вест Інн, Хайатт, а також Хілтон, який відносять до ланцюга готелів класу люкс. До ланцюга середнього класу належать Маріотт, Холідей Інн, Рамада, Шератон. Крім того, відомими у світі є готельні ланцюги: Accor (Франція) - має 700 готелів на 80 тисяч номерів, Трансхауз Форт (Великобританія) - 800 готелів на 75 тисяч номерів, Клаб Медітеран (Франція) - більше 240 готелів на 60 тисяч номерів. Розвиток готельної індустрії у світі відбувається в напрямі збільшення і спеціалізації

готельного підприємства. Пропонуються традиційні готелі з великим вибором послуг, спеціалізовані готелі (конгрес-центри, готелі курортного типу, апарт-готелі, гольф-готелі).

В другій половині двадцятого століття розвинулась система таймшер. Власне слово походить від англійського timeshare, що означає розподіл часу. Ця форма спільного володіння нерухомістю в туристському бізнесі з'явилась в 80-і роки. Таймшер зазвичай називають власністю на канікули і купується на певний термін чи у безстрокове користування. Час користання таймшер, що вимірюють зазвичай в тижнях, об'єднано в три групи, кожна з яких позначена кольором (червоний, білий і голубий), що відбиває динаміку попиту за сезонами. Червоний відповідає піковому сезону, білий позначає міжсезоння і голубий - несезон. Власник, точніше співвласник кондомінімуму, може відпочивати в придбаних апартаментах у свої тижні і обміняти місце відпочинку на аналогічні в межах кольору. Додатково є можливість поміняти регіони зі зростанням (зменшенням) часу відпочинку в залежності від престижності регіону. З 1971 р. існує глобальна система RCI Ресорт Кондомініум Інтенешнл - провідна компанія з організації обміну володіння клубним відпочинком на Канарських, Багамських островах та інших відомих курортах. В систему входять приблизно 300 комплексів, що розташовані на курортах 70 країн. Для правового регулювання діяльності таймшера в країнах Європейського співтовариства і в США діє спеціальне законодавство.

Розвиток ресторанного бізнесу. В другій половині двадцятого століття відбувається масштабний розвиток ресторанної справи. В 1959 р. в Америці відкрили перший респектабельний ресторан, що не уподібнювався французьким, - Four Seasons. Він увібрав увесь попередній досвід ресторанної справи і все в ньому від просторого приміщення до столових аксесуарів створювало відчуття гармонії. Цей ресторан відрізнявся від інших не лише сезонним меню, але й сучасною архітектурою і оригінальним внутрішнім інтер'єром. Важливою подією для розвитку туризму можна вважати створення індустрії громадського харчування швидкого обслуговуваня. Одним з засновників цієї системи є Рей Крок (1902-1984), який в 1952 р. уклав угоду з братами Макдолд, власниками ресторана гамбургерів в Каліфорнії, у результаті чого була створена мережа ресторанів Макдоналдс. Швидке обслуговування, недорога їжа і комфорт зробили ці ресторани вигідними для відвідувачів, що постійно мають дефіцит вільного часу. З початку 90-х років значно збільшився ринок піцерій, котрі сконцентровані в трьох основних ланцюгах Піца Хат, Доміно Піца і Литтл Сізар.

В другій половині двадцятого століття триває розвиток системи франчайзингу. З 60 по 80-і роки завдяки зусиллям Хілтона і Шератона франчайзинг стає провідною стратегією розвитку готелів і мотелів. Найбільшою компанією, що займається франчайзингом в готельному господарстві (3413 готелів), є Хоспіталіті Франшиз Систем в Парсіппані штат Нью-Джерсі. За нею йдуть Чойс Хотелс Інт (2487) - дочірня компанія Блекстоунської групи з Нью-Йорка. Третя - Холідей Інн Ворлдвайд.

Значення міжнародних туристських організацій в розвитку співпраці в галузі туризму. Важливою формою міжнародної співпраці в галузі туризму, подорожей і гостинності є конференції ООН, перша з яких відбулась в Римі в 1963 р. На цій

конференції ООН з туризму були представлені 87 держав, а також 5 спеціалізованих організацій, 7 міжвідомчих і 14 неурядових установ. Робота цієї конференції була присвячена регулюванню міжнародних туристських зв'язків, обговоренню питань прикордонних і митних формальностей, а також офіційному визначенню таких термінів як тимчасовий відвідувач, турист, екскурсант. Через те, що міжнародний туризм оцінюють як природне і невід'ємне право людини на право пересування, на Генеральній асамблеї ООН ще в 1966 р. ухвалили Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, де зокрема підкреслено право кожної людини вільно залишати будь-яку країну, включно з власною.

Друга конференція ООН відбулася в Манілі Філіппіни в 1980 р. В Манільській конференції брали участь 107 країн і 91 міжурядова і неурядова організація. Важливе значення для розвитку туризму мала ухвалена Манільська декларація щодо світового туризму, в якій основна увага була приділена міжнародним аспектам туризму, його ролі в національній економіці і міжнародній торгівлі як важливого показника світового розвитку. 1967 рік був проголошений ООН Роком туризму, що мало б допомогти людям досягти кращого взаєморозуміння, зрозуміти цінність туризму як форми зміцнення миру і добросусідських відносин між різними народами і культурами.

На початок 90-х років у світі діяло більше ста міжнародних спеціалізованих організацій туризму. Найбільш впливовою з них є Всесвітня туристська організація, яку створили в 1975 р. і яка зараз об'єднує 120 держав світу. ВТО є правонаступником МСОТО - Міжнародного союзу офіційних туристських організацій (1947 р.). Генеральна асамблея ООН за згоди ЕКОСОС надала ВТО статус міжурядової організації, що відповідає за розвиток іноземного туризму. Штаб-квартира ВТО розташована в Мадриді. Кожні чотири роки скликаються сесії, між якими працює виконком Генеральної асамблеї. Генерального секретаря призначають на чотири роки. Офіційними мовами ВТО є англійська, французька і іспанська. У відповідності зі Статутом ВТО, метою її діяльності є заохочення туризму як засобу економічного розвитку і міжнародного взаєморозуміння для забезпечення миру, добробуту, поваги і дотримання прав людини незалежно від раси, статі, мови і релігії, а також дотримання інтересів країн що розвиваються в галузі туризму. З діяльністю ВТО пов'язане професійне свято туристів і всіх працівників цієї сфери. Починаючи з 1980 р. 27 вересня 1975 р. - день, коли ухвалили Статут ВТО - відзначається як Всесвітній день туризму. Секретаріат ВТО щороку рекомендує відповідну тему для відзначення цього свята в кожній конкретній країні. Так, для першого Дня туризму вибрали гасло Вклад туризму у збереження культурної спадщини, зміцнення миру і взаєморозуміння.

Серед неурядових спеціалізованих організацій з міжнародного туризму назвемо наступні: Міжнародна асоціація наукових експертів з туризму, Міжнародна асоціація з соціального туризму і відпочинку працівників, Всесвітня асоціація туристських агентств, Міжнародне бюро соціального туризму, Міжнародна асоціація курортної справи, Бюро подорожей Міжнародного союзу студентів, Міжнародне бюро туризму і подорожей молоді. Таким чином в післявоєнній Європі і світі було немало зроблено для розвитку і організаційно-правового забезпечення міжнародного туризму. З економічної точки зору виїзний туризм може мати ряд

негативних наслідків для національної економіки окремо взятих країн, бо сприяє витоку валюти з країни. Історія розвитку міжнародного туризму в останні 40 років знає приклади, коли уряди окремих країн вводили обмеження на виїзд своїх громадян закордон. Саме тому зусилля міжнародних організацій були спрямовані на пропаганду і підтримку того, що в демократичних країнах туризм повинен розглядатися як природне і невід'ємне право людини на свободу пересування.

Література

1. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.К.Федорченко, О.М.Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М.Олексійко. - К.: Кондор, 2004. - 166 с.
2. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навч. посіб. / Передм. В.А.Смолія. - К.: Вища шк., 2002. - 195 с.
3. Федорченко В.К. Туризм на пороге XXI века // Гостиничный бизнес. - 2000. - №1. - С.6-11.
4. Федорченко В.К. Екскурсійна діяльність в історії шкільництва (початок XX ст.). - К.: Рідна школа, 2003. - №7. - С.50-52.
5. З історії вітчизняного туризму: Зб. наук.ст. - К.: ФПУ, Інститут туризму, 1997. - 280 с.
6. Квартальнов В.А., Федорченко В.К. Туризм социальный: история и современность. - К.: Вища шк., 1989. - 342 с.
7. Логинов Л.М., Рухлов Ю.В. История развития туристско-экскурсионного дела. - М.: ЦРИБ Турист, 1989. - 77 с.